

Πανεπιστήμιο Πάτρας
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

Δημήτρης Σωτηρόπουλος

Εξέλιξη της Οικονομικής Σκέψης

1. Ύλη Εξετάσεων

Εισαγωγή: ολόκληρο το κεφάλαιο εκτός από την παράγραφο με τίτλο «Η Θέση μας».

Κεφάλαιο 1: §1.1.2, §1.1.3, §1.2.1, §1.2.2, §1.2.4, §1.2.5, §1.2.6, 1.3.1, §1.3.2, §1.3.3

Κεφάλαιο 2: §2.1.1, §2.1.2, §2.1.4, §2.2.1, §2.2.2, §2.2.3, §2.2.4, §2.2.5, §2.3.2, §2.3.3

Κεφάλαιο 3: §3.1.1, §3.1.2, §3.1.3, §3.1.4, §3.1.5, §3.1.6, §3.2.1, §3.2.2, §3.3.1, §3.3.2, §3.3.3, §3.3.4, §3.4.1, §3.4.2.

Κεφάλαιο 4: §4.1.1, §4.2.3, §4.3.1, §4.3.2

Κεφάλαιο 5: §5.1.1, §5.1.2, §5.1.3, §5.1.4, §5.2.1, §5.2.2

Κεφάλαιο 7: §7.1.1, §7.1.2, §7.2.1, §7.2.2, §7.2.3, §7.2.4

Κεφάλαιο 11: §11.2.2, §11.2.3

---

2. Ερωτήσεις

1. Τι γνωρίζετε για την «απολυτιστική» και τη «σχετικιστική» μεθοδολογική προσέγγιση της ιστορίας της οικονομικής σκέψης;

2. Ποιες είναι οι δυο βασικές αναλυτικές αδυναμίες του συστήματος των πρώιμων μερκαντιλιστών, γνωστού και ως «μπουλιονισμού»;

3. Ο *μηχανισμός τιμών-ροής πολύτιμων μετάλλων* (price-specie-flow mechanism) διατυπώθηκε από τον Hume ως κριτική προς τη μερκαντιλιστική σκέψη. Περιγράψτε το σχετικό επιχείρημα. Με ποιον τρόπο οι μερκαντιλιστές θα μπορούσαν να αντικρούσουν την κριτική του Hume;

4. Γιατί η θεωρία της αξίας που διατύπωσε ο Petty μπορεί να χαρακτηριστεί σχηματικά και ως «93% εργασιακή θεωρία της αξίας»;
5. Διατυπώστε τα δυο βασικά συμπεράσματα που απορρέουν από την ανάλυση του *tableau économique* από τον Quesnay.
6. Σχολιάστε τη διάσταση απόψεων ανάμεσα στον Hume και στον Steuart αναφορικά την ποσοτική θεωρία του χρήματος.
7. Τι γνωρίζετε για το περίφημο «θεώρημα του αόρατου χεριού» που διατυπώθηκε από τον Smith;
8. Εξηγήστε τον «αγαθό κύκλο μεγέθυνσης» που διατυπώθηκε από τον Smith.
9. Αναπτύξτε τον πυρήνα της λογικής του Smith σχετικά με τη συσσώρευση του κεφαλαίου.
10. Ποια προβλήματα συνάντησε ο Smith στην αξιακή του ανάλυση και αναγκάστηκε τελικά να απορρίψει την εργασιακή θεωρία της αξίας; Για την ανάπτυξη των απόψεών σας χρησιμοποιήστε το απλό υπόδειγμα ενός αγαθού που υπάρχει στο βιβλίο.
11. Αναπτύξτε τη θεωρία της εκτατικής διαφορικής γαιοπροσόδου. Ποια η αδυναμία της προσέγγισης αυτής, την οποία εύστοχα επεσήμανε ο Say στον Ricardo; Με ποιον τρόπο επιχείρησε να απαντήσει ο Ricardo;
12. Με ποιόν τρόπο επιχείρησε ο Malthus να υπερασπιστεί τους Νόμους των Σιτηρών; Ποια ήταν η ανταπάντηση του Ricardo;
13. Περιγράψτε το Νόμο του Say, έτσι όπως χρησιμοποιήθηκε από τους κλασικούς οικονομολόγους. Αν κάποιος υιοθετήσει την οπτική του Malthus, σε ποιο συμπέρασμα θα μπορούσε να καταλήξει σχετικά με τον προηγούμενο νόμο;
14. Ποιες είναι οι απόψεις του Malthus για το ζήτημα της αξίας και ποιες οι αντιφάσεις της ανάλυσής του;
15. Σύμφωνα με το πλαίσιο της εργασιακής θεωρίας της αξίας, παίζει η διανομή κάποιον ενεργό ρόλο στη ποσοτική διαμόρφωση των ανταλλακτικών σχέσεων των εμπορευμάτων (εξηγήστε την απάντησή σας); Αν όχι, υπάρχει πρόβλημα με κάτι τέτοιο; Περιγράψτε τον τρόπο με τον οποίο ο Ricardo επιχείρησε να επιλύσει την εν λόγω δυσκολία (αναφερθείτε στην περίπτωση δυο αγαθών που παράγονται μόνο με εργασία, η οποία όμως μένει επενδυμένη διαφορετικό χρόνο στις παραγωγικές διαδικασίες). Ποια συμπεράσματα βγαίνουν για την εργασιακή θεωρία της αξίας;
16. Ένας από τους βασικούς εκπροσώπους της «αντι-ρικαρδιανής» αντίδρασης υπήρξε ο Samuel Bailey. Να αναφέρετε τα βασικά επιχειρήματα που χρησιμοποίησε απέναντι στην ανάλυση του Ricardo.
17. Τι νομίζετε ότι ώθησε κατά βάση αρκετούς οικονομολόγους στη ριζική απόρριψη του ρικαρδιανού οικονομικού πλαισίου; Με ποιον τρόπο οι «ρικαρδιανοί

σοσιαλιστές» χρησιμοποίησαν την εργασιακή θεωρία της αξίας για την κριτική του καπιταλισμού;

18. Να αναφέρετε τη θεωρία του «αποθέματος των μισθών». Αποτελεί μια ολοκληρωμένη θεωρία της «προσφοράς και ζήτησης»; Δικαιολογήστε την απάντησή σας. Ποια είναι τα πολιτικά συμπεράσματα στα οποία κατέληξε ο John Stuart Mill στα πλαίσια της προηγούμενης θεωρητικής λογικής;

19. Να αναφέρετε τα βασικά επιχειρήματα του Ricardo απέναντι στην Πράξη Περιορισμού του 1797. Τι αντέταξαν οι αντι-μπουλιονιστές στις προηγούμενες θέσεις του Ricardo;

20. Συνοψίστε την ουσία του επιχειρήματος της Τραπεζικής Σχολής.

21. Διατυπώστε τα τρία σημαντικότερα σημεία κριτικής του Μαρξ προς τους κλασικούς οικονομολόγους.

22. Περιγράψτε σε γενικές γραμμές τη θεωρία του Μαρξ για την καπιταλιστική εκμετάλλευση. Σε τι διαφέρει η προσέγγιση αυτή από τις απόψεις των ρικαρδιανών σοσιαλιστών;

23. Να αναφέρετε τα έξι ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του νεοκλασικού συστήματος.

24. Ήταν η «οριακή επανάσταση» μια αληθινή επανάσταση; Αναπτύξτε το συλλογισμό σας.

25. Αναφερθείτε στους «εσωτερικούς» και στους «εξωτερικούς» λόγους που είναι υπεύθυνοι για την άμεση «επιτυχία» νεοκλασικής θεωρίας.

26. Η οικονομική και πολιτική κρίση του μεσοπολέμου ανάγκασε τους οικονομολόγους να χωριστούν σε τρεις ομάδες. Αναφερθείτε συνοπτικά σε αυτές.

27. Την εποχή του Keynes, ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα της δημόσιας αντιπαράθεσης για την οικονομική πολιτική αφορούσε το έντονο πρόβλημα της ανεργίας. Ποια ήταν η άποψη των νεοκλασικών φιλελεύθερων οικονομολόγων; Σύμφωνα με την ανάλυση του Hawtrey, ποια είναι τα αναμενόμενα αποτελέσματα μιας χρηματοδότησης του ελλείμματος με νομισματική επέκταση;

28. Παρουσιάστε την κεϋνσιανή λογική της ενεργού ζήτησης. Είναι μια τέτοια οικονομική προβληματική σύμφωνη με το νόμο του Say; Αναπτύξτε το συλλογισμό σας.

29. Γιατί σύμφωνα με την ανάλυση του Keynes οι επενδύσεις δύσκολα σταθεροποιούνται στο «φυσιολογικό» επίπεδο που εγγυάται την πλήρη απασχόληση;

30. Στην ανάλυση του Keynes το επιτόκιο είναι μια νομισματική μεταβλητή που προσδιορίζεται ως «αμοιβή για τη στέρηση της ρευστότητας». Περιγράψτε το επιχειρήματά του.

31. Στα μακροοικονομικά εγχειρίδια, η νομισματική πολιτική που έχει «πολιτογραφηθεί» ως κεϋνσιανή φαίνεται να προκαλεί σημαντικά αποτελέσματα στην πραγματική οικονομία. Με ποιον τρόπο επιτυγχάνεται κάτι τέτοιο; Ο ίδιος ο Keynes αντιμετώπιζε με σκεπτικισμό την αποτελεσματικότητα της νομισματικής πολιτικής, για τρεις κυρίως λόγους. Αναφέρετε έναν από αυτούς, όποιον νομίζετε σημαντικότερο.

32. Ποια είναι η νεοκλασική θέση σχετικά με την υποκατάσταση μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας; Ποιος ήταν ο πρώτος νεοκλασικός οικονομολόγος που παρατήρησε τα προβλήματα στην προηγούμενη επιχειρηματολογία;

33. Χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα που αναπτύσσεται στο βιβλίο, περιγράψτε το φαινόμενο της μεταστροφής των τεχνικών παραγωγής. Τι ονομάζουμε «πραγματικό αποτέλεσμα Wicksell», τι «αποτέλεσμα τιμής Wicksell» και τι «αντιστροφή κεφαλαίου»; Με ποιον τρόπο διαψεύδεται ο νεοκλασικός ισχυρισμός σχετικά με τη διαδικασία υποκατάστασης μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας;

34. Ποια είναι η βασική θέση της ανάλυσης του Sraffa σχετικά με το κέρδος;